

כה

וּיִקְרָא לָהּ נֹבַח (לב, מב)

"לה' אינו מפיק ה"א. וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן: לפי שלא נתקיים לה שם זה, לפיכך הוא רפה, שמשמע מדרשו כמו 'לא'. ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה: 'ויאמר לה בועז', 'לבנות לה בית' (רש"י)

הקשה הרמב"ן: מה פשר דברי רש"י "ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה: 'ויאמר לה בועז'⁹⁹, 'לבנות לה בית'¹⁰⁰ – והרי במדרש¹⁰¹ מצינו דרשות מפורשות המסבירות את העדר המפיק גם במלים אלה!

ויש לומר¹⁰²:

כוונת רש"י במלים "ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה" אינה לומר שלא ניתן למצוא שום דרשה המתאימה לפסוקים אלו, אלא שלא ניתן למצוא דרשה כזו המתיישבת גם עם "פשוטו של מקרא" (בלשון רש"י¹⁰³ – "אגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו").

הסבר הדברים:

כוונת דברי רש"י (בצטטו את רבי משה הדרשן) "לפיכך הוא רפה, שמשמע מדרשו כמו 'לא'" אינה לומר שיש להפוך את משמעות הכתוב מחיובית לשלילית, כאילו נאמר "ויקרא לא נובח" (כלומר ששם העיר אינו נובח) – שכן פירוש כזה מנוגד לחלוטין לפשט הכתוב, שנובח אכן קרא לעיר בשם זה;

אלא כוונת רש"י היא לומר שאמנם נובח קרא לעיר "נובח" בשמו, אבל שם זה נותר "רפה", חלש וחסר קיום, שכן "לא נתקיים לה שם זה"

99. רות ב, יד.

100. זכריה ה, יא.

101. רות-רבה פ"ה, ה.

102. ראה הסבר דומה במקצת בספר אמרי שפר (הובא בצידה לדרך כאן). וראה גם שפתי חכמים.

103. בראשית ג, ח. ועוד.

(וזהו דיוק לשון רש"י "שמשמע מדרשו כמו 'לא'" – אבל לא במובן של 'לא' מוחלט).

ועל כן כותב רש"י "ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה: ויאמר לה בועז, 'לבנות לה בית'" – שכן בשני פסוקים אלו לא ניתן לפרש את המלה "לה" בצורה דומה (כך שהיא אינה מאבדת את משמעותה, אלא היא רפה וחלשה).

ובפירוט:

(א) הכתוב "ויאמר לה בועז":

פסוק זה מופיע כתשובה לדבריה של רות אל בועז "אמצא חן בעיניך אדוני... ואנכי לא אהיה כאחת שפחותיך". על כך נאמר במדרש, שהמלה "לה" מתפרשת כמו "לא" – בועז שולל את דבריה של רות שהיא נחותה אפילו מן השפחות, ומבהיר: "חס ושלום! אין את מן האמהות [=השפחות], אלא מן האימהות".

המדרש מפרש, איפוא, את המלה "לה" במובן של שלילה מוחלטת, כאילו נאמר "לא" (ולא במובן של "לה" רפה בלבד), בניגוד מוחלט ל"פשוטו של מקרא"; ולכן דרשה זו אינה מתקבלת על דעתו של רש"י, המביא רק "אגדה המיישבת דברי המקרא".

(ב) הכתוב "לבנות לה בית":

על כתוב זה ישנן שתי דרשות: (א) בגמרא¹⁰⁴ נאמר שפסוק זה עוסק ב"חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל", אלא שהחנופה נשארה בבבל, ואילו גסות הרוח השתרבבה משם לעילם (ולכן נכתב "לבנות לה בית" בלשון יחיד); (ב) במדרש שם נאמר שהכתוב "מלמד שאין לשקר תשועה".

ולכן אין אפשרות לפרש שם את המלה "לה" (בלשון יחיד) במובן

של "לה" רפה – שהרי תכונת הרפיון מאפיינת את שתי המדות הללו (חנופה – משום ש"אין לשקר תשועה", וגסות הרוח – משום שלא נותרה בבבל אלא השתרבכה לעילם), ואם-כן היה על הכתוב לומר "להן" (בלשון רבים), ולא "לה".

אורח חיים

ומאחר שאין דרך לפרש את המלה "לה" בשני הכתובים הללו על-פי שיטתו של רש"י (בשם רבי משה הדרשן), שהמלה "לה" ללא מפיק מתפרשת ברפיון – כותב רש"י "ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה".

(לקוטי שיחות ח"ח ע' 371 ואילך)

אורח חיים

אורח חיים

כו

בְּטָרֶם אֶצְרֶךְ בַּבֶּטֶן יִדְעֶתִיךָ וּבְטָרֶם תֵּצֵא מֵרְחֶם
הַקֶּדְשִׁיתִיךָ נָבִיא לְגוֹיִם נִתְתִּיךָ. וְאָמַר אֲהֵה אֲדָנִי ה' הִנֵּה
לֹא יִדְעֶתִי דִבַּר כִּי נֶעַר אָנֹכִי. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֵל תֹּאמַר
נֶעַר אָנֹכִי כִּי עַל כָּל אֲשֶׁר אֶשְׁלַחְךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר
אֶצְוֶךָ תִּדְבַר. אֵל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי אֶתְּךָ אֲנִי לְהַעֲלֶךָ נָא
ה'... רֵאה הַפְּקֹדֶתִיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל הַגּוֹיִם וְעַל הַמְּמַלְכוֹת
לְנִתּוֹשׁ וְלְנִתּוּץ וְלְהֶאֱבִיד וְלְהַרוֹס לְבָנוֹת וְלְנִטּוֹעַ... אֵל
תַּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן אֶחֱתֶךָ לְפָנֵיהֶם (ירמיהו א, ה-יז; הפטרת פרשת מטות)

שליחותו של ירמיהו להיות "נביא לגויים" מקבילה לשליחות המוטלת על כל אדם מישראל למצוא את דרכו בעולם העויין ולהשפיע עליו לטובה עד כדי זיכוכו המלא.

דו-שיח זה שבין הקב"ה לירמיהו מתנהל גם בין הקב"ה לכל אדם מישראל: